

Utskrift av Sören. Imäl.

Minnen: s saml.

ACC. N:R

M. 9091: 1-16.

Landskap: Imäländ

Upptecknat av: olika personer

Härad: Ljunnebo

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1870-talet

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lager om "vädde" here och Fan. s. 1-4.

"Imälänningen och ängeln" (vers) s. 5

Bildrag till kännedommen av södra
Imäländs naturbeshaffenhet och dess

folkliv. s. 7-16.

Lekstugor s. 11.

Julfirandet. s. 14.

Spöke. s. 15.

Dödstydon. s. 15.

Staffans skede. s. 16.

Skriv endast på denna sida!

Avskrift ur "Fören.Smål.

ACC. NR. M. 9091:1

Minnen":s saml.

Landskap: Småland

Upptecknat av:

Härad: Sunnerbo

Adress:

Socken:

Berättat av

Uppteckningsår: 1870 talet (?)

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör "Ingen rädder här". (saga från Sunnerbo)

Dä va en gang en liten here, som alri va rädder, hvad som än hände honom. Allti sae han, om näen velle pröfva honom: "Ingen rädder här". - Nu lå der en stor herragård öde i trakten, hvarest dä jemt spökade, så att ingen kunne tyä mä å bo der. Nänna personer sae te he'ern att de sulle gi honom ganska möet, om han velle ligga där en natt. "Ingen rädder här", sae han, "men lava blott om att ja har mä me nänna stora jernstänger å att ja faur ella så möet, att dä brenner i fyern hela natten, så sa ja ligga där å ingen sa vau röra me." Han fe så möen ve han behöfde å så många jernstänger han önskade. Unne hela natten ellade han jemt på i fyern å värmdde jernstängerna; men ätte en liten stunn trädde Fa'en sjelf in å fråjade hvem (hv=eng.w) söm wövade intränga i detta hus, där han å hans anhang så länge huserat. "Dä ä ja", sae heern, "gus fre I far lille; men dä va

Skriv endast på denna sida!

gruelit, så langt ä lett skägg I han, ja sa flätat om I vellen." Detta ge fa'en in på. "Men", sa heern, "I än så leer, att ja mest bler rädder för Er; därför än I tjongen te ä gau hinsian om byggingen ä köra in eatt skägg gönom dädära hålet så står ja härinne ä flätar att". Äfven detta ge faen in på ä gjore söm öfverenskommit var. Men då han hade kört in sitt skägg gönom hålet på väggen, sprang heern ätte en plogg ä slo dit, så att faen sto fast. Då ge heern ut mä den ena stängen ätte den anra ä började bränna honom så att han jemrade se ä ba att fau sleppa unnan, så skulle han alri störa dä huset mer. Detta hjälpte inte, utan heern brände honom unne hela natten, så att te slut ingenting va qvar utå honom. Ätte den betan hvacken syntes ella hördes nået spöke på herragåren. Heern fe' mangdubbel belöning för sett kriska uppträdande.

Följande söndag jorades en länsman, då de fråjade honom, om han tordes seta pau hans graf under följande natt, ty faen skulle komma för ä flå länsmannen. Heern väijde se inte utan socharade blott "ingen rädder här". Han ge nu te presten i söcken ä talade om förhällannet. Denne rädde honom dertill och löfva de sett bistänn. Fram på aftonen ge heern ä satte se på grafven; strax ätte kom presten och skref en ring omkring honom samt tillade: "Om nu faen kommer, är det ingen fara, ty han har ingen makt

M. 9091:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

med dig inom denna ring; men du får ej gå härifrån, förrän jag kommer och säger Guds namn. Detta lofvades och presten återvände hem. Frampå natten kröp faen upp med sitt skinn, dock utom ringen. Då to heern mä sin kröcka, som han tatt mä se ä dro skinnet innanom ringen, då faen icke kunne ta att. Han tiggde ä ba heern att han skulle få att; men förgäfvades. Då lofvade han en skäppa hvita (hv=eng.w) pengar, blott han fe att. "Åja kör te då", sae heern. Faen for nu astå för å henta pengerna, men när han kom åter knöckte heren dem på samma sätt som skinnet. Heern lyssnade ej till faens nya anhängan att få att. Då ble dä i ett daver å heern tötte se si presten komma å sia, att han nu fick gå hem. "Ja si väl", sae heren, "hvem du ä, du lura me inte så lätt". Men faen försäkrade sig vara presten. "Lä me höra då", sae heren, "om du kan sia Guds namn, ty förr tro ja att in^te". Detta kunde ej faen. "Jo nu hör ja va du ä för en fuler en, då du ej mäktar si dä namnet" sae heren. I däsamma tötte han att körkan ramlade på honom der han satt. Faen lofvade ytterligare en skäppa penger, men blef lurad som förut; dock lemnade han skinnet som fa'n for åstad med. Efter en stund såg heren presten komma å bjuda honom gå hem. "Kömmer du nu igen din fuling", sae heren, "nu vell du väl ha dina penger tebaka." - "Guds namn", sae presten. Då sae heern, "nu si ja att dä ä våran pastor och derforre vell jag gau

M. 9091: 4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ur ringen. Han återvände nu hem och erhöll nu belöning för sin kriskhet. Allri gick han ifrå sitt en gång uttalade: ingen rädder här, hvarföre om han ännu lefver han nog är en bra karl.

Nu är sagan slut; den som vill ha'na länger, får öka na med stakar o stänger.

Avskrift ur "Fören.Smäl.
Minnen":s saml.

ACC. NR. 7 9091:5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Peter Öre
Härad: Lunnabo Adress: (Smålands nation, Lund)
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: 1878 Född år i

Uppteckningen rör Smäländingen och Engelen.
(Träheryds-Peter)

Sen tio somrar Trahryds Petter,
Än modig, yster, glad och ung
Bland Smälands nakna hedars ljung
För Trahryds äbor vallat getter;
I tjugo blygsam och försynt
Till Stockholm drifvit nöt från Skåne
och lefvat utaf sol och måne
Och fyra öre silfvermynt
Om dagen; sedan uti tio
Som äbo på en sextondel
Sett svedjan alla år slå fel
Sått tio kappor och fått nio;
Sett sedan hur dess enda häst
I skjuts ihjälkörd låg i diket

Skriv endast på denna sida!

M. 9091:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sin hustru dö och skänkt för liket
Sin enda ko åt socknens prest;
Samt under denna sista tiden
Förtärt blott vatten, sill och bröd.
Så blef han sluteligen död,
Ithy hans timma var förliden.
Förlåten store skalder I!
Som sjungen store hjeltars öden
Och finnen deras gräns vid döden
Jag kan ej likna er deri
Min plan har mera vidd af nöden.
Han dog som kropp. Som själ han såg
Omgifven med ett dam af strålar
En vagn som kom med fyra fålar
Mot nejden der hans koja låg
Den kom med solen vid sin sida.
En engel red förut. Med smak
En engel körde. En i mak
Satt i och såg tolf englar rida
Kring sig, och tvenne stodo bak.
Wid Petters grind höll vägnen stilla.
Den åkande steg ur och kom

M. 0091:7

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Med utsträckt famn mot Petter, som
War rädd och trodde honom illa.
Men all hans fruktan snart försvann
När engeln sade: "Ädle man!
Allfaders bud jag dig förkunnar,
Han dig en tillflyktsort förunnar
I nejden kring sitt eget hus
Der skall du från din lugna hydda
Se nattens stormar fjerran flydda
Och horisonten evigt ljus! -
Wid dessa tröstefulla orden
Djupt Petter bugar sig till jorden
Och tackar. Engeln honom för
Till vagnen. Vid hvardera armen
af Englar lyft, i gyllne Karmen
Han satt, och Engeln ropte: "Kör!"
Det var en väg med skick och heder,
Dess grus var guld och skogen ceder
Och varje berg en diamant.
Milstolpar stodo der af Jaspis
Och bäckar klara som Hydaspis
Framsmögo under amarant.

Skriv endast på denna sida!

M. 9091:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På alla himmelens planeter
War äfven denna dag parad
Och Petter hörde, tjust och glad,
Klang af cymbaler och trumpeter
Och genast när han syntes der
Så ropades: "Aj i gewär!"
I början lät han vakten göra
Sin skyldighet, men sen han sett
Att sådant några gånger skett,
Han vinkade och lät så köra.
Nu kom han fram till himlens port
Som, midt emot vår jord belägen,
Var aldrig sluten, värdig vägen
Upp till lycksalighetens ort!
Der mängendygð från tysta dalen,
Och mängen stor och ädel bragd,
Här glömd, stod bildad i smaragd
Och i den lysande opalen.
Men bland det stora han här fann
Bör vakten icke bli förgäten
Den var etthundratusen man
Smäländningar, som ryckte an

M. 9091:9

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Med Karl den tolfte uti teten.
De hade gifvit Lützens fält
Sitt rykte, tågat öfver Bält
Blodfärgat Nevas hvita stränder,
Stått en mot hundrade vid Bender
Och kämpande med Götiskt mod
Vid Helsingborg för Sveriges nära
Förspillda sjelfbestånd och ära
Skänkt sin anförare en stod.

Med salivor utaf handgevären
Togs Petter utaf dem emot;
Sen steg han ur och gick till fot
Med hatt i hand igenom hären.

Balkongen af ett onyxslott
Var prydd med lagrade hjeltinnor,
Bland hvilka Wärends härads qwinnor
Sitt rum på främsta raden fått.
Här klädd i sida hvita kläder,
Följd af en stor deputation,
En hög seraf till mötes träder.
Till foten af Allfaders thron

M. 9091:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Af honom ledd han ber om frälsning,
och möts med denna glada helsning:

"Välkommen främling nerifrån."

Det är den evige som talar,

"Du kommer sent, men dig, min son,

En fristad uti mina salar

Från tidens början ämnad var.

Ty inför mig är mer än tempel

Ett redligt hjerta; med min stämpel

Det eger rätt till mitt försvar.

Mild går min sol upp öfver alla

De varelser du spridda ser

På detta vida klot; se ner!

Men mildast hennes strålar falla

På torftighetens blyga son

Som af sig sjelf sitt värde lånar,

Och bortglömd i den tysta vrån

Är nöjd och gagnar i sin mån.

Och vet ej sjelf att han förtjenar

Till lön för tålmod och dygd

Af jorden tack, af himlen skygd,

Men lönen kommer, fast den dröjer.

Skriv endast på denna sida!

M. 9091: //.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Se dit i cederskogens bryn
Der klara spetsen emot skyn
En alabasterklippa höjer!
Se detta lysande palats
Af myrtenlundar omkringgifvet
Just dit är din bestämda plats."
Han slöt; och nu från sina troner
Uppstodo krönte millioner
Och sina kronor, bugande,
Bland azurgolfvets rosor mängde,
Och sina harpor fattade
Som lika koger glittrande
På deras skuldror stämda hängde.
Uppsteg mot höjden harpans ljud
Af Englars toner beledsagadt:
"Din arm har tiden ej försvagat".
De sjöngo: "Vår och världens Gud
Oändligt sträcker sig ditt välde
Din thron i molnens rymd du ställde
Den ingen rubbning frukta skall.
Ur solen stråla dina blickar
Din röst på stormarna du skickar

Skriv endast på denna sida!

M. 9091:12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Och Småland är din fotapall.
Der mången med din kraft, ur mången klyftas
Af verlden obemärkta grus
Nationerna sett häpne lyftas
Odödeliga snillens ljus."
Allt tystnade -

I Romersk toga
(Ty Romarns språk och Romarns dräkt
De trotsa vansklighetens fläkt
Så evigt som dess snillens låga)
Stod vid sin tron af Safirsten
En skugga ej i Elyséen
Horatius sjelf. Hans brutna båga
Den ligger än i Greklands sand (vid Tiberns strand)
Men lyran hade han i hand
Och hennes strängar ännu rörde.
Som då han i Augusti hof
Sjöng måttligheten och ditt lof
Vergilius, som honom hörde.
Han sjöng den milda Sveas glans
Och huru i den sköna krans,
Som hennes ljusa lockar kröner,

Skriv endast på denna sida!

M. 9091:13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hon ingen blomma flätat har,
Som ej sorgfälligt plockad var
Med tillhjelp utaf Smälands söner.

Nu var presentationen slut.
Och blef så Petter hemförlofvad;
Kom till sitt slott; fann sig begåfvad
Med guld och perlor i hvar knut,
Fann der igen sin trogna Anna
En himmelsk skönhet, sådan nu
Europa! som då fordom du
Bedrogs af oxens gyllne panna.
Nu slapp han skjuts, nu slapp han prest
Sjelf hade han jus patronatus
Och en fullständig apparatus
Af oxar, kalffvar, kor och häst
Till chaise och häst att rida
Till nectarns dryck ambrosia
Som bröd och så et cetera
Och var nu lycklig så till vida.
Ja lyckligt gick så när ett år,
Ty han kom hit uti November,

Skriv endast på denna sida!

M. 9091/4.

as *Peter*
Trahayde - Peter

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Då han i början av September
Besök af några englar får.
Man talade om hvarjehanda.
Isynnerhet var Rafael
En god berättare och snäll
Att skämt och allvar sammanblanda.
Han sade: "Petter värde vän!
Du mycket sett i himmelen,
Men snart en högtidsdag tillstundar,
Då, uppenbarande sin magt,
Allfader ter sig i sin prakt.
Från himlens alla sälla lundar
Då samlas skall inför hans tron
I serskildt massa hvar nation
Kalmucker, Turkar, Morianer,
Araber, Neapolitaner,
Rospiggar, Copter, Hisingar,
Wetgötar, Puner, Helsingar,
Östgöter, Hunner och Vandaler.
Sen blir bankett, Kappränningar,
Konserter, spel, torneringar,
Med pris af rägade pokaler,

Skriv endast på denna sida!

Peter

M. 9091/5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Spektakler och till slut en bal
Uti en dertill inredd sal
Af tusen solar eclärerad
Och en orchester, kära bror
Som hela Göta rike stor
Ack! hvad du der skall bli charmerad.

Af himmelsk glädje Petters själ
Wid denna målning blef betagen,
"När kommer denna stora dagen"
Han ropte: "Kära Rafael!"
"Den sextonde i denna månad"
Han svarade. Rörd och förvånad,
Som när en länge saknad vän
Oväntad visar sig igen
Stod Petter och såg ned åt jorden
Och sade sedan dessa orden:
"Den sextonde September, jo
För en liebhäber, vill jag tro,
Kan roligt nog i himlen vara,
Men jag, för min del, då vill fara
Till marknaden i Vernamo.

Skriv endast på denna sida!

M. 9091/6.

O kärlek för ett fosterland
Du gnista af en himmelsk låga
Med dig är himmelns ro en plåga
Finns sällheten på Bolmens strand.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

Avskrift ur "Fören.Smäl. ACC. NR. M. 9091/17.

Minnen":s saml. 1:sta avd.No.7.

Landskap: Småland Upptecknat av: Billengren, Ehrenfried

Härad: Lunnabo Adress: f-i Gungby 1842. fl. 1:a 1865.

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör Bidrag till kännedomen af Södra Smålands
Naturbeskaffenhet och dess folklif.

Ofta har under mina historiska studier den frågan föresväfvat mig, hvarföre och hvarigenom vår hembygd, Småland, alltid kunnat bibehålla sig såsom en svensk provins, under det de närgränsande landskaperna blifvit eröfrade. Med stort skäl kan man neml. säga, att Svenska Monarchien nu har sina naturligaste gränser och man finner lätt, att på den tid, som Skåne, Halland och Blekinge tillhörde Danmark, ej någon naturlig gräns fanns mellan dessa riken utan snarare en högst onaturlig, emedan ej några berg, floder, sjöar eller stora skogar utgjorde rämärkena mellan begge folken. Längst naturligare tyckes mig gränserna skulle hafva varit, om Småland också tillhört Danmark, emedan Svea och Dana riket då haft en temligen naturlig gräns neml. en stor skog, en sjö och på westra sidan Nissa-än (en högst obetydlig del af

Skriv endast på denna sida!

M. 9091/8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sydwestra Småland hade då kommit till. Sverige). Orsakerna till att vårt södra Grannrike, när det uppträdde som eröfrande makt på vår halfö, ej bemäktigade sig Småland, voro af olika beskaffenhet under tiderna före och efter Calmar-Unionen. Blott en enda gång sökte Danmark att taga Småland; men det misslyckades genom Wärens^dqvinnornas tappra handling. Minnet af detta krigståg samt bekantskapen med beskaffenheten af ett land, som war uppfyllt med backar, sjöar, moraser och ogenomträngliga skogar, afskräckte dem under det följande århundradet från några vidare eröfringsförsök. Södra delen af Skåne war visserligen redan under denna tid tillfölje af sin beskaffenhet såsom slättland före Småland uti Jordbruk; men hvarken Norra Skåne, Halland eller Blekinge hade då gått långt före Småland häutinnan. Först när Calmar-Union blivit upplöst och Sverige och Danmark fått återigen serskilta Regenter samt ett inhemskt uppror tändt sina hemska och fördärfbringande brandfacklor i hjertat af Småland och spritt sig öfver hela provinsen, led landet, som redan, åtminstone södra delen, under striderna mot Danmark under Folkungaätten och CalmarUnion mycket blifvit sköfladt och plundradt, ännu mera genom det inhemska upproret och de böter, som det fick erlægga. Orsaken till att Småland i åkerbruket står efter sina grannprovinser tror jag ligga deri, att det utgjort tummelplatsen för striderna mot Dan-

M. 9091:19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

mark, och i den stränghet, hvarmed det behandlades efter dämpan-
det af Dackefejden. Såsom ett starkt argument för denna min åsigt
vill jag anföra den stora förkofran, som Småland under sednaste
århundradet gjort i åkerbruk och som tydligt visar, att orsaken
till Smålands mindre bördighet mindre ligger i jordmånens be-
skaffenhet.

Orsakerna till att Småland efter Calmar-Union städse ut-
gjort en lem i den Svenska staten äro följande: "Först och främst
kunde Danmark strax efter Calmar-Union ej göra några anspråk på
Småland, emedan det ej före Unionen egt denna provins. Vidare an-
sågs Småland af Danmark som ett land, hvilket tillfölje af sin
ofruktbarhet ej war värdt att eröfra. Blott en enda gång efter
Calmar-Union war Småland i fara att blifva eröfradt och förenadt
med Danmark nemligen i början av 17:de secler. Wid ett freds-
bud under detta århundradet ville Danmark hafva hela Wärends-
härad; men just vid denna tid hade Sveriges störste konung, Gus-
taf II Adolf uppstigit på Svenska tronen, hvilken lyftade Sve-
rige till den rang, som det sedan nära ett helt århundrade intog
bland Europas stormakter. Danmark har efter denna tiden haft nog
att göra till att försvara sina egna länder.

Detta förhållande att Småland utgjort en gränsprovins
emot det Danska wäldet har haft ett betydligt inflytande på Små-

M. 9091:90.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

lands, åtminstone Södra Smålands innewänares karakter, lynne, seder och lefnadssätt. Innevänarne i denna del af Småland hafva nemligen mera vinnlagt sig om boskapsskötsel än om åkerbruk, emedan deras med skogar, dalar och backar uppfyllda land mera egnat sig därför, isynnerhet som de förnyade krigen tidt och ofta ödelade de fält, som under fredens hägn hade börjat odlas och bära skördar. Dessa fält hafva behöft många decennier för att ånyo uppodlas och gifva temliga skördar och man kan annu mycket lätt vid betraktandet av våra oppodlade ljunghedar och vid deras jämförande med de bitar af dem, som blifvit odlade och gifva skördar, komma till det resultat af undersökningen, att orsaken till att södra delen av Småland så mycket står efter andra Sveriges provinser i agriculture, till störste delen ligger deri, att det varit en Gränsprovins.

Södra Smålands innebyggare utmärka sig genom ett lifligt, muntert och företagsamt lynne. Men man kan dock äfven hos dem lätt finna drag af den allvarsamma ande, som säges genomgå hela det Svenska folklynnnet. När man neml. får höra dem sjunga sina folkvisor, hafva dessa ofta i början ett gladt innehåll, men slutet är vanligen allvarsamt och sorgset. Deras kärleksvisor hafva vanligen en melancholisk refräng, såsom den visan, som har till omqväde: "Och den vännen han kommer visst aldrig igen." Folket är i

M. 9091:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

allmänhet lätta och villiga arbetare och vill att de saker (wärf), som det företager sig, skall "gå friskt undan". Vid slottergil- len anses den för den förnämste slotterkarlen, som fortast hin- ner med sin skär. Ofta pröfva de hvarandras styrka genom så kal- lade "lifvatag" samt försöka under täflan att lyfta stora stenar. Vid årets stora högtider anställa de kalas och så kallade "lek- stugor", som exsequeras på följande sätt. Drängarna inom en by komma öfverens att hålla en lekstuga och utvälja en eller tvenne wärdar. Kostnaden för densamma betäckas antingen genom repar- tesering eller på det sätt, att wärden tager en mössa och får i den frivilliga bidrag af hvarje person, som deltagar i nöjet. Blifver något öfverskott behåller wärden detta för sig sjelf; felas deremot något till betäckandet af omkostnaderna, får han sjelf fylla bristen. Derför brukar wärden wanligtvis vid en sådan salning först gå till de personer, som han wet bruka wara fri- kostiga. De öfriga vilja då ej gerna wara "sämre", och wärden kan på det sättet rätt ofta få ett betydligt öfverskott. Pigorna äro alltid bjudna. "Förtäringen" är för drängarne kaffe med så kalladt "hvetabröd" samt en slags Bischoff, hvars ingrediensier äro Bränvin, Sirup och Watten. En fiol praesterar wanligen mu- siken, ofta i förening med en clarinett. "Spelmännen" spela ef- ter gehör och man kan ofta få höra folkvisor vid sådana tillfäl-

Lekstugor.

M. 9091:22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

len spelade som walser, "polkettor" eller "polskor", ty musiken exsequeras nästan alltid af personer, som aldrig njutit någon undervisning i handteringen af sitt instrument ej heller känna till en enda not. Wid lekstugor går det muntert och ogeneradt till och wid slutet af dansnöjet uppkomma ofta slagsmål. Jag har hört personer af begge könen, som deltagit i många lekstugor, påstå, det är en dålig lekstuga, der ej några af "herana" komma i gräl. Innevänarne i Södra Småland hafva i arf af sin förfäder en modig och krigisk anda, som nu för tiden nästan endast kan gifva sig luft i slagsmål. Denna har sitt ursprung i den tid, då Småland war en gränsprovins, och dess innebyggare nästan jemt och ständigt ringo wara beredda på att försvara sig mot plundringar och sköflanden. Att personer från Södra Småland ofta vid marknader i deras Södre och Westre grannprovinser måste bära blodig skjorta, bevisar, att allt hat mellan grannprovinserna ej ännu i vårt civiliserade tidehvarf helt och hållet utslocknat. Att andan hos folket är modig och krigisk finner man äfven deraf, att vid öfningar med Bewäringen ofta kif och slagsmål uppstå mellan ynglingarna från de serskilta häraderna. Widare vid marknadstillfällen i ett härad uppkomma ofta tvister mellan innebyggarna från de serskilta socknarna. De, som äro från samma socken, hålla alltid tillhopa. En person från en annan Socken kallas "Utsocknabo".

M. 9091:23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Södra Smälands innevånare äro slutligen mycket företagsamma. Emedan sonen ofta får se sin fader~~er~~ gråna under det mödosamma arbetet att ur en mindre ymnigt gifvande jordtorfva framskaffa sin familjs bergning, vaknar ofta hos dem förre begäret att på ett mindre mödosamt sätt skaffa sig sitt bröd. Jag tror att iförsta början detta war orsaken till att så många yngling från Småland såsom handlande med sina waror på ryggen wandrar än bland Norra Sveriges fjäll än bland Mellersta Sveriges ymniga sädesfält. Några hade lycka under sin vandring och återvände till sina hem, efter att hafva förvärfvat en i deras lefnadsställning wacker summa penningar; men de hafva i sanning gjort sin hembygd vida större skada än gagn. Ty skaror af ynglingar hafva, förespeglade sig en liknande lycka, öfvergifvit sin hembygd och, i stället för att med sin arbetsförmåga hjälpa till vid dess uppodlande, blott spridt lyx och fåfänga i densamma. Bönderna hafva tagit ett dåligt intryck af dem, i det vinstbegär och lust att samla förmögenhet genom sådana medel som gärdshyr och hästhandel så smäningom insmugit sig, vid hvilka de ofta se mera på sin egen vinst än andras förluster. Jag har ansett mig ej böra förtiga denna dåliga egenskap, som så smäningom insmugit sig i Södra Smälands innebyggares karakter, helst som jag har velat framställa den så litet partisk som möjligt.

M. 9091:24

Böndernas lefnadssätt är i denna del af Småland i allmänhet mycket enkelt och tarfligt. Blott vid årets stora högtider samt vid sådana högtidligheter som Barndop, Bröllop och Begravingar gå de ifrån denna vanan. Julen är deras största högtid och firas med kalaser, dansnöjen och dylikt. Från Julafton ända till Far-Engla-Dagen (dagen efter Trettondedagen) skall "Soflafatet" beständigt stå på matbordet jemte "Ölstonkan", och ehosom under denna tiden kommer in i "Bondstugan" skall "förtära" något emedan han ej får "bära ut Julen". Dagen efter Trettondedagen har fått namnet Far-Engla-dagen, såsom jag tror, deraf att de prydnader, som blifvit upphängda för stugans förskönande under Julen, då pläga nedtagas. Under denna tid pläga Bönderna hålla kalasen för Grannarne och i en By pläga "Byamännen" vanligtvis hvarenda afton vara samlade hos någon af dem, som bilda "Byalaget". Till Julafton skall hela huset och alla kärl skuras och fejas. Prydnader, bestående i solar och månar, klippta af "Guldpapper", stjernor af Silfverpapper samt halmkronor uppfästas i stugan samt planscher försedda med alla regnbågens färger, oftast föreställande personer af konungafamiljen och händelser ur Bibeln. I många Bondstugor lägges ren halm på golfvat. Vid midagen är det en allmän sed att "doppa i grytan". På qvällen drickes caffè med många sorters bröd. Sedan utdelas "Julhögarne".

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
Julfirandet.

M. 9091:25

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Till qvällsmat förtäres lutfisk och gröt. Wid gröten rimmas och har någon person ägg till någon af de närvarande, gifver han detta wanligen tillkänna genom sina "rimmanden". Dessa äro mycket (?), och man kan knappast göra sig föreställning om dem utan att sjelf hafva hört dem. Ofta uppkommer ovänskap tillfölje af rim och den, som fått ett "stickord", försöker understundom, om han ej för-
mår betala med samma mynt, att på ett annat sätt skaffa sig upp-
rättelse för den tillfogade skymfen. Det påstås allmänt, att man Julafton, liksom Nyårsafton och Midsommarsafton, får se, hvad som kommer att hända under årets lopp. Så t.ex. om man någon af desse aftnar tittar in genom rutan på personer, som sitta och äta, kan man få se om någon af dessa kommer att dö under året, emedan han lär vid denna måltid sitta hufvudlös. - Detta är egentligen en del af den så kallade årsgången, som en och annan påstår sig hafva gått och under hvilken han säger sig hafva sett förunderliga saker, såsom rättor, dragande hölass, likfärder, "Bruastassar" m.m.

Natten mellan Julafton och Juldagen tillbringades mera fordom än nu i så kallad syskonsäng i den på golfvet utbredda halmen.

I skogstrakterna går folket till Julottan med bloss. Ej mer än en enda person lemnas vanligen qvar att wakta huset under

Grötrim.

Se vem som
kommer att
dö nästa år.

Ligga i sys-
konsäng.

Julottan.

M. 9091:26.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Julottan. Alla öfriga, till och med små barn begifva sig till kyrkan. Efter Gudstjenstens slut ser man ej säsom vid andra helig-dagar några folkskockningar på Kyrkogården, utan alla skynda sig så fort som möjligt hem, emedan den äsigten är allmän, att den af Byamännen, som först hinner hem till sin By, får först grödan inbergad under den följande sommaren.

Annandag Jul rides "Staffans Skede". Det går till på följande sätt. Bondsönerna och drängarne i en by låna sig hästar och rida sedan grannt och pråktigt utstyrda i en skara till hvarje hus i byen, sedan de utvaldt sig en anförare, och sjunga Staffans visa, som begynnar med följande ord: "Staffan han war en Stalldrång" och har till refrång: "Och stjernorna på himmelen de blänka".

Staffans skede.

Den öfriga delen af Julhögtiden tillbringas af de gamle med kalas, af de unge under dansnöjen. Far-Engla-dagen gör slut på Julen och då återgår man till sina gamle lefnadsvanor.